

2020-2025

Erfgoedvisie Gemeente Oisterwijk

INHOUD

	Voorwoord door de wethouder	4
	Leeswijzer	5
1	Het erfgoed van de Gemeente Oisterwijk	8
1.1	Waarom een Erfgoedvisie?	9
1.2	Doelstelling & Ambities	9
1.3	De Erfgoedvisie	12
1.4	Het participatieproces	13
2	Het verhaal van Oisterwijk	16
2.1	Verhaal en verhaallijnen	17
3	Erfgoedvisie toepassen	22
3.1	Bouwstenen	23
3.2	Bouwsteen 1: FUNDAMENT De basis op orde	24
3.3	Bouwsteen 2: GEBRUIK Erfgoed in de leefomgeving	24
3.4	Bouwsteen 3: BELEVING Erfgoed in de hoofden en harten van mensen	25
3.5	Erfgoedvisie in beleidscontext	26
4	Erfgoedagenda: Sleutelprojecten	28
4.1	Uitwerking van de sleutelprojecten	29
4.2	Koppeling van de sleutelprojecten met de verhaallijnen	34
5	Capaciteit & Middelen	36
	Bijlagen	38
1	Verhaal van Oisterwijk	38
2	Beleidskaders	39
3	Lijst met gerelateerde (beleids-)documenten	43

Wij zijn blij met deze erfgoedvisie getiteld "Erfgoedvisie gemeente Oisterwijk".

Waar komen we vandaan en wat heeft ons gevormd? Wat beschouwen we als ons erfgoed en hoe willen we ermee omgaan? Deze vragen stonden centraal tijdens de bijeenkomst met inwoners, maatschappelijke organisaties en medewerkers van de gemeente.

Inwoners dachten mee aan de basis voor de erfgoedvisie die voor u ligt.

Ons erfgoed is niet altijd duidelijk zichtbaar, maar de belangstelling van inwoners voor erfgoed is groot. Het enthousiast maken van de vele vrijwilligers die betrokken zijn bij monumenten is belangrijk om ervoor te zorgen dat ons erfgoed onder de aandacht is en blijft.

Ons erfgoed hebben we te leen van onze kinderen. Een pand dat éénmaal door verbouwingen is aangetast of gesloopt, is weg voor de eeuwigheid.

Het is erg belangrijk dat we ons erfgoed op een goede en zorgvuldige manier gebruiken zodat erfgoed leeft in onze gemeenschap en dat we er trots op kunnen zijn en blijven.

In ons raadsprogramma 2018 – 2021 is opgenomen dat voor de aantrekkelijkheid van de gemeente Oisterwijk het behoud van monumenten, waaronder het natuurtheater en het religieus erfgoed, van belang is en een stimulans voor recreatie en toerisme. Het is dan ook de taak om de basis van het erfgoed op orde te hebben, zodat wij ons in kunnen zetten voor het behoud van monumenten, cultuurhistorische panden, archeologie en het cultuurlandschap.

Het is van belang dat ons cultureel erfgoed stevig verankerd wordt.

We willen uiteindelijk het erfgoedbelang als kompas integreren in de Omgevingsvisie, zo krijgt erfgoed een rol in de levende geschiedenis waardoor erfgoed voor de toekomst behouden blijft.

Het Oisterwijkse, Moergestelse, Heukelomse erfgoed wordt gekoesterd. Wat opvalt, is dat onze inwoners trots zijn op onze gemeente, zonder zich af te zetten tegen omliggende gemeenten. Men gaat uit van de eigen kwaliteiten. De gemeente Oisterwijk heeft dan ook een prachtige en unieke geschiedenis die het waard is om door te geven. Erfgoed is iets dat mensen bindt en bij elkaar kan brengen.

Voor 2021 maken we een doorkijk naar de komst van Haaren waarbij we ons erfgoedgebied verrijkt zien met nog eens 50 monumenten en een buitenplaats.

Wethouder Monumenten en Erfgoedbeleid

Eric ten Brink

Voor u ligt de Erfgoedvisie van de gemeente Oisterwijk.

Op basis van de ontstaansgeschiedenis van de gemeente Oisterwijk zijn verhaallijnen ontwikkeld. Een verhaallijn is een concept, waarmee de geschiedenis van het gebied wordt gebruikt om de toekomst vorm te geven en onderscheidend op de kaart te zetten. De identiteit van de gemeente wordt op deze manier onderbouwd en wordt door een thematische benadering toegankelijk en herkenbaar gemaakt. Verhaallijnen bieden zo een bruikbaar ontwikkelperspectief op basis van de identiteit van de gemeente. Het biedt een kompas voor beleid en een vertaling naar een projectmatige aanpak.

In deze visie staat vervolgens beschreven hoe we de bouwstenen van het erfgoed in de gemeente kunnen versterken en bijdragen aan het behoud, beschermen, beheren en beleven van het Oisterwijkse erfgoed. We onderscheiden 3 bouwstenen:

Bouwsteen 1: FUNDAMENT De basis op orde

Bouwsteen 2: GEBRUIK Erfgoed in de leefomgeving

Bouwsteen 3: BELEVING Erfgoed in de hoofden en harten van mensen

We introduceren de Erfgoedagenda als dynamisch uitvoeringsinstrument. De Erfgoedagenda bestaat uit sleutelprojecten die uitvoering geven aan de visie. Het biedt een kader voor beleid en een vertaling naar een projectmatige aanpak met sleutelprojecten. De sleutelprojecten bieden inspiratie op welke manier erfgoed gekoppeld kan worden aan de ambities van de gemeente op andere beleidsvelden. De Erfgoedagenda bepaalt mede de gemeentelijke inzet van capaciteit en middelen op het terrein van het erfgoed in de komende jaren en maakt het erfgoedbeleid concreet

We gaan uit van de ontwikkelkracht van erfgoed en we streven naar een actief gebruik van erfgoed waar zoveel mogelijk mensen van kunnen genieten. Erfgoed is van belang voor de leefbaarheid en herkenbaarheid van de gemeente Oisterwijk. Omdat we trots zijn op ons erfgoed willen het delen met de bewoners en bezoekers, jong & oud. Een belangrijk deel van de visie gaat daarom over het beleefbaar maken van erfgoed. De Erfgoedvisie is als een kompas dat houvast en inspiratie biedt voor de wijze waarop erfgoed een bijdrage kan leveren aan de maatschappelijke opgaven waar de gemeente Oisterwijk voor staat.

WAT IS ERFGOED?

Erfgoed is een breed begrip. Het omvat de materiële, immateriële, zichtbare en onzichtbare overblijfselen van onze maatschappelijke ontwikkeling, die wij waardevol vinden voor ons gemeenschappelijke geheugen en onze identiteit.

Het kan gaan om voorwerpen in musea, archeologische vondsten, archieven, monumenten en landschappen. Maar ook de daaraan verbonden gebruiken, verhalen en gewoonten.

ONROEREND ERFGOED

niet verplaatsbaar, zoals: monumentale gebouwen, historische landschapselementen, archeologische vindplaatsen.

VOORBEELD: KVL complex

ROEREND ERFGOED

verplaatsbaar, zoals: kunstcollecties, archieven, mobiel erfgoed.

VOORBEELD: Collectie Heemkundekring

IMMATERIEEL ERFGOED

Is niet tastbaar erfgoed zoals verhalen dans, muziek, ambachten, tradities.

VOORBEELD: Reuzencultuur

1 HET ERFGOED VAN DE GEMEENTE OISTERWIJK

Oisterwijk kent een rijke en tastbare geschiedenis. Sporen van dit verleden zijn terug te vinden in verhalen, gebouwen, objecten, het landschap en onder de grond. Overal in Oisterwijk zie je het verleden terug: van fabrieksgebouwen tot de oude lindeboom en van kapel tot heide. Dit zijn plekken die ons verbinden en ons trots maken. Deze sporen zijn deel van de identiteit van de gemeente Oisterwijk en haar inwoners. Die willen we behouden en doorgeven aan volgende generaties. Oisterwijk wordt gewaardeerd om haar schoonheid en historisch groen en hoort tot de mooiste dorpen van Brabant. Het erfgoed van de gemeente Oisterwijk draagt in grote mate bij aan deze ruimtelijke kwaliteiten en wordt gekoesterd. De gemeente heeft als wettelijke taak te zorgen dat we zorgvuldig omgaan met haar erfgoed. Daarom maken we een duidelijke visie om het behoud en de ontwikkeling van onze monumenten en het overige erfgoed te garanderen.

* zie kader pagina voor definitie erfgoed.

In de gemeente Oisterwijk zijn maar liefst 4 beschermde dorpsgezichten en 60 rijksmonumenten aangewezen. Daarnaast zijn er 208 gemeentelijke monumenten!

1.1 WAAROM EEN ERFGOEDVISIE?

Aanleiding voor de Erfgoedvisie is het op orde brengen van de basis en het streven naar duurzaam behoud van het erfgoed. Het gaat hierbij vooral om de selectie van het erfgoed, het onderhoud en de financiering hiervan. Er is nu behoefte aan een overkoepelend beleidsdocument dat overzicht aanbrengt binnen de bestaande kaders en inzicht geeft in de manier waarop de gemeente in de toekomst met haar cultuurhistorisch erfgoed om wil gaan. Daarnaast kan het erfgoed gekoppeld worden aan bredere maatschappelijke opgaven en op deze manier bijdragen aan een aantrekkelijke omgeving om te wonen, werken en recreëren. Hoe we deze verbindingen gaan maken beschrijven we in deze Erfgoedvisie.

1.2 DOELSTELLING & AMBITIES

Door het formuleren van een erfgoedvisie kunnen de verschillende componenten van het erfgoed elkaar versterken. Dat betekent dat onder andere het historisch landschap, archeologie, (steden)bouwkunst en immaterieel erfgoed worden samengebracht in deze visie. Het bij elkaar brengen van alle cultuurhistorische elementen is belangrijk, omdat de gemeente met deze integrale aanpak kan voorsorteren op de nieuwe Omgevingswet. Op deze manier werken we makkelijker samen en kijken we over de grenzen van traditionele vakgebieden heen.

Wat van waarde is voor een aantrekkelijk leefklimaat en hoe erfgoed daaraan kan bijdragen, is bepaald door de inwoners zelf. Samen met de stakeholders en monumenteneigenaren zijn drie thema's naar voren gekomen; gebouwde monumenten, natuur (groene leefomgeving) en de (sociale) gemeenschap. De ambitie is om de uitvoering ook gezamenlijk met bewoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers op te pakken. De gemeente wil initiatieven van de gemeenschap ondersteunen vanuit een faciliterende rol.

De gemeente is daarnaast voornemens zich met deze nieuwe visie meer te richten op de betekenis van het erfgoed voor de omgeving. Ontwikkelingen op het gebied van energie, klimaatadaptatie, verstedelijking, duurzame landbouw, technologische innovaties en veranderingen in de bevolkingssamenstelling vragen ook in de gemeente Oisterwijk aandacht. Deze transities zijn aanleiding om meer aandacht te geven aan de kwaliteit van gebieden. Daadkracht, creativiteit en samenwerking helpen ons om het mooie en waardevolle karakter te behouden. Verhalen over erfgoed kunnen bij deze ontwikkelingen een inspiratiebron zijn, draagvlak creëren voor verandering en een verbindende rol spelen bij een gedeelde visie op de toekomst.

In een eerste bijeenkomst met regionale stakeholders en monumenteigenaren is gesproken over de waarden van de gemeente en gevraagd wat mensen belangrijk vonden. Drie thema's kwamen naar voren, namelijk (gebouwde) monumenten, natuur (groene leefomgeving) en de (sociale) gemeenschap.

GEBOUWDE OMGEVING

GROEN

GEMEENSCHAP

Leerfabriek
Monumenten behouden
Herbestemming
Arbeiders
Ambachten
Centrum van Oisterwijk
De Lind
Uitstraling

Heide
Kampina
Beken en vennen
Natuurschoon
Agrarische roots
Aantrekkelijk
Rust en ruimte
Recreatie

Ondernemerschap
Altijd wat te doen
Gezellig
Trots
Mensen zijn betrokken
Duurzaam
Toekomst / kinderen
Kansen zien

We benoemen de belangrijkste erfgoedambities voor de gemeente en beschrijven hoe we die willen bereiken. Met het opstellen van de Erfgoedvisie dragen we bij aan de volgende ambities van de gemeente:

- We investeren in een integrale aanpak en lopen hiermee vooruit op de gewenst werkwijze en cultuuromslag van de Omgevingswet. Deze integrale aanpak heeft zich vertaald in de opzet van deze Erfgoedvisie én in de Erfgoedagenda.
- We zetten in op het uitdragen van het verhaal van de gemeente Oisterwijk. Door een thematische benadering met verhaallijnen kunnen we het unieke karakter van de gemeente versterken en zorgen we voor verbinding met de opgaven voor de toekomst.
- We zetten in op de meerwaarde van erfgoed voor de fysieke leefomgeving maar we zetten het ook in op de meerwaarde voor de overige beleidssectoren en de samenleving als geheel.

Erfgoed draagt bij aan een hoogwaardige leefomgeving en aan de omgevingskwaliteit en een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Naast erfgoedwaarden, op basis van kennis van het verleden, wordt de waardering voor erfgoed steeds vaker verbreed: economische, gebruiks-, belevings-, en toekomstwaarde worden aan de criteria toegevoegd. Erfgoed wordt beschouwd als inspiratiebron en vertrekpunt, als 'katalysator', voor ontwikkeling.

Erfgoed is van belang voor de leefbaarheid en herkenbaarheid van de gemeente Oisterwijk. Omdat we trots zijn op ons erfgoed willen het delen met de bewoners en bezoekers, jong & oud. Een belangrijk deel van de visie gaat daarom over het beleefbaar maken van erfgoed. De Erfgoedvisie is als een kompas dat houvast en inspiratie biedt voor de wijze waarop erfgoed een bijdrage kan leveren aan de maatschappelijke opgaven waar de gemeente Oisterwijk voor staat.

CO-CREATIE

DRAAGVLAK

KOMPAS

Samen de kernwaarden bepalen zorgt voor inzicht in elkaars belangen en waarden. De dialoog voeren op basis van beelden zorgt voor het ontwikkelen van een gezamenlijke taal.

Een verhaallijn zorgt voor een gewortelde en herkenbare identiteit. Voortbouwen op deze identiteit zorgt voor draagvlak bij toekomstige ontwikkelingen.

Een bruikbaar ontwikkelperspectief voor de toekomst op basis van gedeelde identiteit biedt een kompas voor beleid en vertaling naar projectmatige aanpak.

DE MAATSCHAPPELIJKE OPGAVEN VOOR OISTERWIJK

"Ontwikkelingen op het gebied van energie, klimaatadaptatie, verstedelijking, duurzame landbouw, technologische innovaties en veranderingen in de bevolkingssamenstellingen vragen ook in Oisterwijk aandacht. Deze transities zijn aanleiding om meer aandacht te geven aan de kwaliteit van gebieden. Daadkracht, creativiteit en samenwerking helpen ons om het mooie en waardevolle karakter te behouden."

1.3 DE ERFGOEDVISIE

Erfgoed is één van de dragende en verbindende krachten voor opgaven en ontwikkelingen binnen de gemeente. Erfgoed draagt bij aan de hoge kwaliteit van de leefomgeving, de aantrekkelijkheid van de gemeente als bezoeklocatie en aan een aangenaam vestigingsklimaat.

Deze visie is bedoeld als een kompas Een bruikbaar ontwikkelperspectief voor de toekomst op basis van een gedeelde identiteit en biedt een kompas voor beleid en vertaling naar een projectmatige aanpak. We stellen deze visie voor 5 jaar vast.

In deze visie staat beschreven hoe we de bouwstenen van het erfgoed in de gemeente kunnen versterken en bijdragen aan het behoud, beschermen, beheren en beleven van het Oisterwijkse erfgoed. We introduceren de Erfgoedagenda als dynamisch uitvoeringsinstrument. De Erfgoedagenda bestaat uit sleutelprojecten die uitvoering geven aan de visie. De projecten bieden inspiratie op welke manier erfgoed gekoppeld kan worden aan de maatschappelijke opgaven en ambities van de gemeente.

We streven naar actief gebruik van erfgoed waar zoveel mogelijk mensen van kunnen genieten. We gaan uit van de ontwikkelkracht van erfgoed en zetten in op erfgoedbeleving.

Erfgoed is van belang voor de leefbaarheid en herkenbaarheid van de gemeente Oisterwijk! Omdat we trots zijn op ons erfgoed willen het delen met de bewoners en bezoekers, jong & oud!

STATUS VAN DEZE ERFGOEDVISIE

Deze Erfgoedvisie met Erfgoedagenda zorgen ervoor dat de gemeente Oisterwijk een actueel en toepasbaar erfgoedbeleid kan voeren.

Voor de uitvoering van wettelijke taken op het gebied van de Monumentenzorg en Archeologie blijven naast de erfgoedvisie een aantal beleidsinstrumenten bestaan. Bijlagen van dit document bevatten een overzicht met de beleidskaders en het vigerende beleid van de gemeente.

Naast de Erfgoedvisie wordt gewerkt aan een Cultuurhistorische Waardenkaart. De Erfgoedvisie en de Cultuurhistorische Waardenkaart bieden samen handvaten voor de omgang met het erfgoed van Oisterwijk en zullen als bijlage aan de Omgevingsvisie van Oisterwijk gevoegd worden.

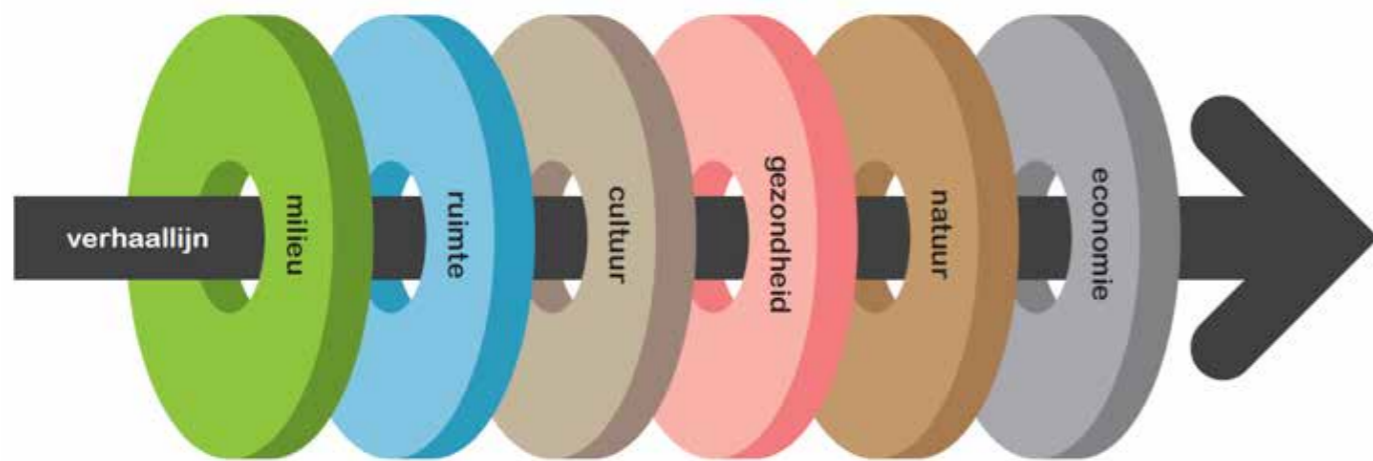
1.4 HET PARTICIPATIEPROCES

Erfgoed is van iedereen en daarom zet de gemeente in op gedeelde verantwoordelijkheid en partnerschap. Belangrijk onderdeel van het proces om tot een nieuwe erfgoedvisie te komen is de samenwerking met externe stakeholders en interne betrokkenen. Daarom zijn er verschillende workshops en contactmomenten georganiseerd om tot een definitieve Erfgoedvisie te komen. Ook de vorm en inhoud van de visie zullen de nadruk leggen op samenwerking. Iedereen is van harte uitgenodigd om een bijdrage te leveren aan het behoud, de benutting en het uitdragen van het erfgoed in de gemeente. In het participatietraject, bestaande uit verschillende bijeenkomsten met externe en interne stakeholders, zijn ideeën opgehaald.

Er is in 2018 een bijeenkomst georganiseerd met monumenteigenaren en overige stakeholders. Het verhaal van de gemeente Oisterwijk is besproken en samen is gekeken naar de kernwaarden van de gemeente. Tijdens deze bijeenkomst zijn er thema's en waarden naar voren gekomen die door de participanten als belangrijk zijn aangemerkt. (zie figuur blz. 3) Ook werd duidelijk dat de roep uit de samenleving om samen aan de slag te gaan, groot is. Verder kwam naar voren dat de houding van stakeholders ten opzichte van het erfgoed zeer ontwikkelingsgericht is. Met andere woorden; het erfgoed moet gekoppeld worden aan ruimtelijke en maatschappelijke opgaven. Op die manier kan het erfgoed bijdragen aan een aantrekkelijke leefomgeving. Ook is besproken wat de rol van de gemeente zou moeten zijn. De vraag om samenwerking blijkt groot, met de gemeente als facilitator.

In 2019 is een bijeenkomst georganiseerd met interne betrokkenen; ambtenaren van de gemeentelijke organisatie uit verschillende sectoren. Er is gesproken over hoe het erfgoedbeleid kan aansluiten bij bestaande beleidsambities. De zogenaamde koppelkansen werden geïnventariseerd aan de hand van de verhaallijnen, die waren gevisualiseerd in moodboards. Het doel om integraal aan het werk te kunnen gaan en de koppeling te maken tussen het verhaal van Oisterwijk en de agenda van de gemeente.

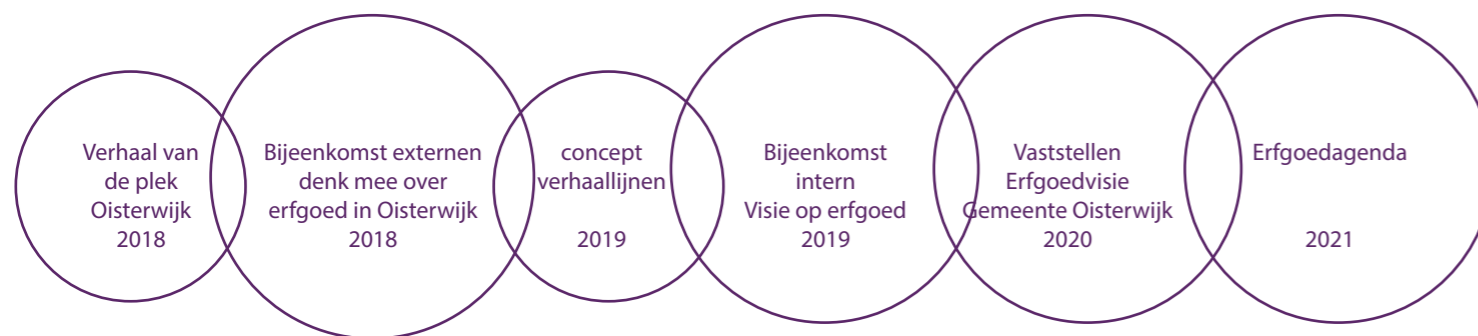
In 2020 is overleg gevoerd over de Cultuurhistorische Waardenkaart. De gemeente wenst de samenleving beter te betrekken bij het eigen erfgoed door dit erfgoed te benoemen, (meer) zichtbaar te maken en bekendheid te geven. Een cultuurhistorische waardenkaart is een belangrijk instrument hiervoor. Het maakt de monumenten en de cultuurhistorische waardevolle objecten en structuren binnen de gemeente zichtbaar. Bij het overleg met de monumentencommissie was ook een lid van De Kleine Meijerij aanwezig. Samen discussieerden we over de ruimtelijke kwaliteiten en bepaalden we welke waardevolle objecten en structuren op de kaart gezet moeten worden.

Door deze manier van co-creatie werken we in de geest van de Omgevingswet. Deze integrale benadering van erfgoed zorgt ervoor dat we makkelijker samenwerken en over de grenzen van traditionele vakgebieden heen kijken. Samen de kernwaarden bepalen zorgt voor inzicht in elkaars belangen en waarden. De verhaallijnen zorgen voor een herkenbare identiteit waarop voortgebouwd kan worden bij toekomstige ontwikkelingen. Op basis van de opgehaalde input is een concept-erfgoedvisie opgesteld wat als kompas kan dienen voor toekomstige uitvoeringsprogramma's en projecten.

Impressies van de eerste stakeholder bijeenkomst KVL 2018

“Omdat het erfgoed in Oisterwijk zo veelomvattend is, willen we samen met burgers, ondernemers en andere initiatiefnemers bepalen waar de prioriteit ligt.”

Erfgoed is van belang voor de leefbaarheid en herkenbaarheid van de gemeente Oisterwijk! Omdat we trots zijn op ons erfgoed willen we het delen met bewoners en bezoekers, jong & oud!

2 HET VERHAAL VAN OISTERWIJK

Alle erfgoed elementen bij elkaar vertellen het verhaal van de gemeente Oisterwijk; de geschiedenis van onze voorgangers die hier gewoond en gewerkt hebben. Dit verhaal staat deels op papier (archieven), is zichtbaar in oude voorwerpen (collecties), gebouwen en landschap of verpakt in het bodemarchief, maar zit ook in de hoofden van velen in de vorm van verhalen en herinneringen.

2.1 VERHAAL EN VERHAALLIJNEN

Op basis van het verhaal van de gemeente Oisterwijk, zoals dat in de eerste fase van dit proces is opgesteld, is een korte samenvatting gemaakt van belangrijke gebeurtenissen in de gemeente. Ook zijn op basis van dit verhaal en de input van stakeholders uit de eerste sessie zijn drie thema's naar voren gekomen Ondernemend DNA, Symbool van trots en Ruimtelijk groen. Op basis van de ontstaansgeschiedenis van de gemeente zijn de onderstaande verhaallijnen ontwikkeld.

Onder een verhaallijn verstaan wij een concept, waarmee de geschiedenis van het gebied wordt gebruikt om de toekomst vorm te geven en onderscheidend op de kaart te zetten. Het geeft het gebied een gezicht en koppelt het verhaal van de plek aan de agenda van de plek. We combineren het verhaal van de plek met de relevante thema's uit de agenda voor de toekomst om tot verhaallijnen te komen. De verhaallijnen verbeelden op deze manier de identiteit van de gemeente.

De verhaallijnen kunnen een actieve rol spelen bij de ontwikkeling van een gebied en richting geven aan de te maken keuzes voor de Omgevingsvisie. Ze kunnen bovendien worden ingezet als middel om in gesprek te gaan over de identiteit van de plek met inwoners, ondernemers en de politiek. De identiteit van de gemeente wordt op deze manier onderbouwd door verhaallijnen en wordt door een thematische benadering toegankelijk en herkenbaar gemaakt. Dit maakt het mogelijk om de aanwezige kwaliteiten te koesteren en versterken. Verhaallijnen bieden zo een bruikbaar ontwikkelperspectief op basis van de identiteit van de gemeente. Het biedt een kompas voor beleid en een vertaling naar een projectmatige aanpak zoals de voorbeeldprojecten van de Erfgoedagenda.

VERHAALLIJNEN:

> Bevochten Oisterwijk

Heren van Tilburg, motte en kastelen, Tachtigjarige Oorlog, Tweede Wereldoorlog

> Natuurlijk Oisterwijk

Heide, groengebieden, toerisme, eerste VVV, beekdalen, Pieter van Tienhoven, Natuurmonumenten, Het Groene Woud, Het Moergestelse Broek, Van Gogh park, landgoederen en buitenplaatsen: landgoed De Hondenberg

> Strategisch Oisterwijk

Meerij, spoorwegen, beken, lindeboom, markt, lintbebouwing (Kerkeind en Lindeind), dorpspomp

> Religieus Oisterwijk

Kerken en kloosters, de zusters Franciscanessen, Petruskerk, Napoleon, Schuurkerk, kapellen, begraafplaatsen, kerkepaden: pastoorpaadje

> Agrarisch Oisterwijk

Land- en akkerbouw, veeteelt, zwervende erven, boerderijtypes, samenwerken, dorpen, plaggenbemesting, bolle akkers, schapen, voorbeeldorp, agrarische revolutie

> Ambachtelijk & Ondernemend Oisterwijk

Ondernemersgeest, industrialisatie, stoomfabrieken, marktplaats, schoenindustrie, KVL, EKWC Wol en lakenindustrie, leerlooierijen, huisnijverheid

BEVOCHTEN OISTERWIJK

Het is nu niet meer voor te stellen, maar Oisterwijk vormde lang het toneel van de strijd en verschillende oorlogen. Vanuit de versterkte huizen langs het water bestierden de middeleeuwse Heren van Tilburg hun grondgebied. Vanuit deze versterkte huizen was het gebied namelijk optimaal in vizier om te kunnen besturen. Deze motteburchten waren een pronkend statussymbool voor hun bewoners, net als later de kastelen en landhuizen, zoals kasteel Durendaal. De Tachtigjarige Oorlog maakte een einde aan de bloeiperiode van de Meierij. Oisterwijk en omgeving was een oorlogsgebied geworden. De Spaanse en Staatse soldaten plunderen erop los en richtten veel schade aan, zowel de Petruskerk als de kerk in Moergestel raken zwaar beschadigd. Ook tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt de Petruskerk in beslag genomen. Dit keer door de Duitsers, als uitzichtpost. Bij menig Oisterwijker staat de beschadigde Petruskerk op het netvlies gebrand. Tijdens de Tweede Wereldoorlog bouwen Duitse bezetters een munitiedepot in de Oisterwijkse bossen. Omdat de vrachtwagens wegzakken op de bospaden, verhardden ze de paden met puin. Deze stenen liggen nog steeds in de Oisterwijkse bossen en vormen een wandelpad, ze herinneren ons aan het bevochten verleden.

NATUURLIJK OISTERWIJK

De groene en weidse omgeving van Oisterwijk biedt rust en ruimte in een tijd van snelle veranderingen en verstedelijking. De omgeving van Oisterwijk was altijd aantrekkelijk om te verblijven. In de 16e en 17e eeuw werden op land- en leengoederen al de eerste eigentijdse buitenverblijven aangelegd. De Oisterwijkse Bossen en Vennen laten je herinneren aan Brabant zoals het ooit was. Net als de vochtige heiden en weiden van Het Moergestelse Broek. In de gemeente Oisterwijk vind je nog natte heide met vennen, geurende gagelstruwelen, beemden, loofbossen en blauwgraslanden. Niet alleen voor mensen biedt het genot in alle kleuren en geuren. De bescherming en het behoud van de natuur geven ook ruimte aan allerlei dieren, planten en paddenstoelen. Niet voor niets komt in de twintigste eeuw het toerisme in de gemeente Oisterwijk op gang. Al in 1888 is er in Oisterwijk een soort regionale VVV te vinden: de 'Vereeniging tot bevordering van het vreemdelingenverkeer te Oisterwijk'. Dankzij Pieter van Tienhoven, oprichter van Natuurmonumenten, genieten we nog steeds van die veelzijdige natuur. Sterk maken voor de natuur die nog over is. Sterk maken voor de nieuwe natuur die nog gaat komen. Oisterwijk is een Parel in 't Groen.

STRATEGISCH OISTERWIJK

Oisterwijk heeft een ideale ligging tussen de drie grote steden Tilburg, Eindhoven en 's-Hertogenbosch. Op deze plek komen al sinds de vroege middeleeuwen belangrijke wegen samen. Op de hoger gelegen dekzandruggen worden boerderijen gebouwd, de lager gelegen beekdalgronden worden ontgonnen en in gebruik genomen als weiland. Zo ontstaat er parallel aan de beek een weg met agrarische lintbebouwing en brengt de Voorste Stroom voorspoed voor het gebied. Aan de beekzijde liggen de weilanden, aan de andere kant de boerderijen; de typische, langgerekte vorm van Moergestel en Oisterwijk langs de beek wordt steeds zichtbaarder. Al snel worden er op sociaal, economisch en maatschappelijk vlak lijntjes gelegd tussen de ontstane dorpskernen Kerkeind en Lindeind. Deze smelten samen tot wat nu de huidige plaats Oisterwijk is. De verbinding met het staats-spoornetwerk in 1865 zorgt voor ongekende mogelijkheden op het gebied van industriële ontwikkeling en later recreatie en toerisme. De dorpslinde achter het monumentale Oude Raadhuis vormt het stralende symbool van samenkomst en gaan. Deze dorpslinde verbond beide dorpen met elkaar en is al duizenden jaren toeschouwer van de tactische spektakels die zich hier afspelen. Zo werd er bij de boom door eigen schepenbank geoordeeld en beoordeeld. Vanaf hier kan je je in alle richtingen laten inspireren door de vele kilometers die de oudste bewoners al aflegden. Elke uithoek heeft zijn eigen karakter behouden.

RELIGIEUS OISTERWIJK

Kerken, kloosters, kapellen en begraafplaatsen herinneren ons aan het sterk religieuze verleden van de gemeente Oisterwijk. Bijzonder was bijvoorbeeld het klooster Catharinenberg, dat door een aantal zusters werd gesticht vlakbij de Petruskerk. De Franciscanessen zusters leefden in armoede en waren economisch afhankelijk van de bewoners van Oisterwijk. De Petruskerk vormt al sinds jaar en dag het middelpunt van het dorp. In de negende eeuw was hier al een nederzetting te vinden en is nog altijd het religieuze hart van het dorp. Hier kan altijd een kaarsje opgestoken worden, vinden vele activiteiten plaats en is een plek waar velen zijn opgegroeid en begraven. Ook een protestantse en joodse gemeenschap hebben zich in Oisterwijk gevestigd en laten hun sporen na, zoals de Joodse begraafplaats. In de Brabantse dorpen hebben de katholieken (en het bisdom van 's-Hertogenbosch) het meest zichtbaar invloed. In Moergestel is kasteel Nieuwenhof, wat de Zusters van Liefde van Tilburg in gebruik namen als klooster een mooi voorbeeld en zijn de eeuwenoude kerkepaden, zoals het pastoorpaadje, nog steeds herkenbaar. Veel kerken en kloosters hebben inmiddels hun religieuze functie verloren maar het verleden blijft beleefbaar door nieuwe gebruik van deze indrukwekkende gebouwen.

AGRARISCH OISTERWIJK

Akkers, groene beekdalen, bloeiende heidevelden en grazende schapen. Al bijna 3000 jaar lang vinden mensen een boeren bestaan rondom de kern van Oisterwijk. Zo is buurtschap Heukelom tot op de dag van vandaag een agrarisch dorp en bestaat het uit twee kernen. Hoog-Heukelom betekent 'hoeve op heuvel'. Het later ontstane Laag-Heukelom ligt juist lager en is een echte beekdalnederzetting. Oisterwijk dankt haar unieke landschap aan de eerste boeren verspreid over de omgeving. In Moergestel is nog een authentiek vroeg 19e-eeuws keuterboerderijtje te vinden die is opgenomen in de top 100 van de Rijksdienst voor Monumentenzorg als voorbeeld van een typisch Brabantse langgevelboerderij. Als de grond was uitgeput, legden de boeren weer nieuwe akkertjes aan. Hierdoor ontstonden als een lappendeken de bijzondere 'zwerfende erven'. Door de bevolkingsgroei wordt het land steeds intensiever gebruikt en groeien de losse akkers aaneen tot grotere akkercomplexen. Om de arme zandgrond vruchtbaar te krijgen, maken de boeren gebruik van plaggenbemesting. Dit systeem blijft tot ongeveer 1900 bestaan, wanneer de heidevelden door de introductie van kunstmest hun functie verliezen. De heide wordt omgezet in akker- en boslandschap. Zo ontstaat er een grootschalig akkerlandschap, doorsneden door rechte wegen. Na de Tweede Wereldoorlog wordt Oisterwijk met geld van de Amerikaanse Marshallhulp een voorbeelddorp. Mechanisatie, ruilverkaveling, kunstmest, onkruidbestrijding en nieuwe gewassen moesten de keuterboeren van Kerkhoven de moderne tijd in gaan loodsen. Zo begon de agrarische revolutie in een Oisterwijkse buurtschap. Tot op de dag van vandaag zijn de inwoners van de gemeente

AMBACHTELIJK & ONDERNEMEND OISTERWIJK

Ondernemen hoort bij Oisterwijk, met een passie voor het vak als drijfveer. Bijna zeshonderd jaar geleden groeit Oisterwijk uit tot een belangrijk weverscentrum. Naast weven is de leerlooierij een belangrijke ambachtstak. De ingrediënten voor deze maakindustrie komen uit de omgeving. Helder stromend water en eikenschors voor het leer; grazende schapen op de heidenvelden voor stevig wol. Aanvankelijk wordt gewerkt in manufacturen: een soort werkplaatsen. Als rond 1900 de eerste fabrieken komen, zoals de sigarenfabriek De Huifkar, trekken er alleen maar meer mensen naar het gebied. Met 1200 medewerkers is de NV Lederfabriek op een gegeven moment zelfs de grootste leerlooierij van Europa! De beroepen schoenmaker en leerlooier worden eerst nog gecombineerd, maar raken al snel gescheiden. Met name Moergestel is een dorp van schoenmakers en schoenfabrieken. Zo is hier sinds 1795 het familiebedrijf Van Bommel BV gevestigd: tegenwoordig goed voor een productie van maar liefst 500 duizend paar schoenen per jaar! Mensen werken hard en pakken kansen waar ze die zien. Zo zijn er in Oisterwijk prachtige nieuwe concepten ontstaan zoals het Europees Keramisch Werkcentrum, De Keuken van Leer en Bij Robèrt. Bruisende plekken in de fabrieken van toen, met internationale allure.

HET VERHAAL VAN OISTERWIJK

TIJDLIJN

3 ERFGOEDVISIE TOEPASSEN

In deze visie staat beschreven hoe we de bouwstenen van het erfgoed in de gemeente kunnen versterken en bijdragen aan het behoud, beschermen, beheren en beleven van het Oisterwijkse erfgoed. We onderscheiden 3 bouwstenen: fundament, gebruik en beleving. We introduceren de Erfgoedagenda als dynamisch uitvoeringsinstrument. De Erfgoedagenda biedt houvast door een concrete vertaling naar een projectmatige aanpak in de vorm van sleutelprojecten.

De sleutelprojecten bieden inspiratie op welke manier erfgoed gekoppeld kan worden aan de ambities van de gemeente op andere beleidsvelden. We streven naar actief gebruik van erfgoed waar zoveel mogelijk mensen van kunnen genieten. We gaan uit van de ontwikkelkracht van erfgoed en zetten in op erfgoedbeleving. De Erfgoedvisie is als een kompas dat houvast en inspiratie biedt voor de wijze waarop erfgoed een bijdrage kan leveren aan de maatschappelijke opgaven waar de gemeente Oisterwijk voor staat.

3.1 BOUWSTENEN

We werken aan het fundament door verschillende projecten uit te voeren, die we sleutelprojecten noemen. We zorgen dat de basis op orde is. We werken aan bescherming en behoud van het erfgoed, want als we er niet zorgvuldig mee om gaan is het straks weg. Door te zorgen dat het beleid en instrumentarium voor uitvoering van de wettelijke taken op orde is, versterken we het fundament:

Bouwsteen 1: FUNDAMENT

We willen het roerend, onroerend en immaterieel erfgoed benutten bij het behoud en de verbetering van de omgevingskwaliteit. Erfgoed is integraal onderdeel van de leefomgeving en wordt bij planontwikkeling afgewogen met de andere omgevingswaarden. We zetten in op het versterken van erfgoed in de leefomgeving door deze te gebruiken in de leefomgeving:

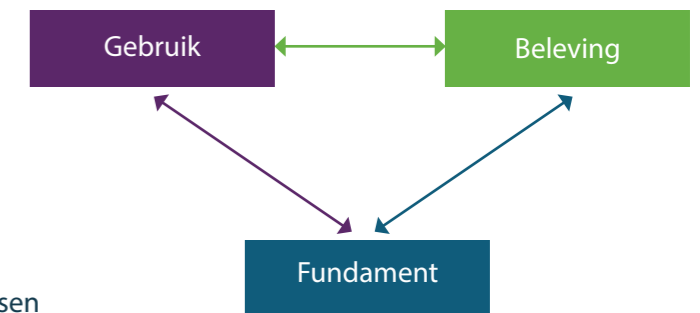
Bouwsteen 2: GEBRUIK

Het Oisterwijkse erfgoed wordt gekoesterd. De gemeente Oisterwijk wil graag zoveel mogelijk inwoners en jongeren betrekken bij de historie en het uitdragen van het erfgoed op een eigentijdse manier. We willen het erfgoed in de hoofden en harten van mensen:

Bouwsteen 3: BELEVING

Dit hoofdstuk verwoordt de toepassing van de visie van de gemeente op het erfgoed, waarbij deze drie bouwstenen worden aangehouden:

- 1 Fundament
De basis op orde
- 2 Gebruik
Erfgoed in de leefomgeving
- 3 Beleving
Erfgoed in de hoofden en harten van mensen

Deze bouwstenen dragen bij aan het behoud, beschermen, beheren en beleven van het Oisterwijkse erfgoed.

BOUWSTEEN 1: FUNDAMENT DE BASIS OP ORDE

De gemeente Oisterwijk wil zorgdragen voor haar erfgoed. Hierbij ligt de nadruk op het uitvoeren van de wettelijke en reguliere taken door de gemeente. Hieronder vallen alle taken die te maken hebben met de Erfgoedwet, Archiefwet, Wet op de ruimtelijke ordening, Omgevingswet, Wabo, Erfgoedverordening en stimuleringsregelingen van rijk en provincie.

Het is verplicht voor iedere gemeente om een verordening vast te stellen waarin de inschakeling van een monumenten- of een bredere erfgoedcommissie is geregeld. Op dit moment heeft Oisterwijk een monumentenverordening en een monumentencommissie. De gemeente is, door de invoering van de Omgevingswet, verplicht om een bredere erfgoedverordening op te stellen en de monumentencommissie te vervangen door een commissie omgevingskwaliteit. De gemeentelijke monumentenlijst wordt gecontroleerd en geregistreerd zodat de basisgegevens voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) aangeleverd kunnen worden. Dit is een belangrijk onderdeel van de voorbereidingen voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Voor aanvullende inventarisaties op typologie, zoals agrarisch erfgoed, religieus erfgoed, industrieel erfgoed, of periode, de wederopbouwperiode of post'65, staat de gemeente open en kan initiatief ook vanuit de stakeholdergroepen komen.

Op het gebied van het ruimtelijk erfgoed is er aandacht voor projecten vanuit de samenleving en projecten die nodig zijn om erfgoed beter in beeld te krijgen, te waarderen en te selecteren voor behoud, beheer en ontwikkeling. Zo houden we de historie van de gemeente Oisterwijk zichtbaar en investeren we in het verhaal van Oisterwijk om dit te kunnen uitdragen.

SLEUTELPROJECTEN > Erfgoedverordening, Cultuurhistorische Waardenkaart, Inventarisatie Agrarisch Erfgoed, Monumentenbestand op orde, Erfgoed en de Omgevingswet

BOUWSTEEN 2: GEBRUIK ERFGOED IN DE LEEFOMGEVING

Hoe combineren we ons erfgoed met hedendaagse ruimteclaims? Erfgoed is een essentieel onderdeel van een leefomgeving waar mensen zich thuis voelen, bedrijven zich graag vestigen en bezoekers van genieten. In een prettige leefomgeving is de geschiedenis herkenbaar. Bijvoorbeeld doordat historische stratenpatronen en gebouwen zijn behouden of de historie is gebruikt als inspiratie voor kunstwerken, nieuwbouw en recreatieve voorzieningen. We willen het roerend, onroerend en immaterieel erfgoed benutten bij het behoud en de verbetering van de omgevingskwaliteit. Erfgoed is integraal onderdeel van de leefomgeving en wordt bij planontwikkeling afgewogen met de andere omgevingswaarden

Voor monumenten geldt dat we duurzaam gebruik willen stimuleren. We zetten in op exploitatie en herbestemming van monumenten. Waarbij we uitgaan van de ontwikkelkracht van erfgoed. Er is ruimte voor initiatieven uit de samenleving en de balans tussen de bebouwde omgeving, groen en de gemeenschap wordt goed bewaakt.

SLEUTELPROJECTEN > Energiescan monumenten, Kerkenvisie, Kwaliteitsrichtlijn agrarisch erfgoed

BOUWSTEEN 3: BELEVING ERFGOED IN DE HOOFDEN EN HARTEN VAN MENSEN

Het Oisterwijkse erfgoed wordt gekoesterd. Wat opvalt, is dat de inwoners van de gemeente Oisterwijk trots zijn op hun gemeente, zonder zich af te zetten tegen omliggende gemeenten. Men gaat uit van de eigen kwaliteiten. Oisterwijk heeft dan ook een prachtige en unieke geschiedenis die het waard is om door te geven. Erfgoed is iets dat mensen bindt en bij elkaar kan brengen. Denk hierbij ook aan immaterieel erfgoed als de reuzencultuur en deelname aan gildes. Dit meedoen aan lokale tradities en activiteiten versterkt de gemeenschapszin en de identiteit van het dorp of de streek. Door het erfgoedaanbod voor toeristen en recreanten uit te dragen is kan er meer besteed worden en heeft men een reden langer te blijven in één van de mooiste dorpen van Brabant. Deze aantrekkingskracht wordt versterkt door erfgoed dat zichtbaar toegankelijk en beleefbaar is. Opgaven voor de komende periode is; Hoe maken we ons erfgoed beleefbaar en toegankelijk voor iedereen? De gemeente Oisterwijk wil graag zoveel mogelijk inwoners en jongeren betrekken bij de historie en het uitdragen van het erfgoed op een eigentijdse manier.

SLEUTELPROJECTEN > Erfgoedhotspot KVL, CHW kaart en de Verhalen- en Inspiratiekaart, Open Monumenten Dag met Erfgoedbende

Hoeve Moergestel

3.5 ERFGOEDVISIE IN BELEIDSCONTEXT

VISIE OP OISTERWIJK 2030

In de Visie op Oisterwijk 2030 wordt erkend dat het aanwezige cultureel erfgoed en de diversiteit aan landschappen en natuurwaarden in grote mate bijdraagt aan de aantrekkelijke leefomgeving.

Deze Erfgoedvisie geeft handvaten hoe we dit erfgoed en de kwaliteiten kunnen behouden en versterken.

In 2030 onderscheidt de gemeente Oisterwijk zich als Parel in 't groen. De gemeente is krachtig en toekomstgericht, op basis van duurzame investeringen in kwaliteit. De kernen Oisterwijk, Moergestel en buurtschap Heukelom hebben elk hun eigen identiteit en zijn sociaal sterk. De gemeente Oisterwijk heeft een evenwichtige samenstelling van de bevolking, biedt passende mogelijkheden voor wonen en volop ruimte voor maatschappelijke betrokkenheid. Ondernemers benutten kansen en dragen zo bij aan een economisch gezonde gemeente. Een goede bereikbaarheid en ruimtelijke kwaliteit zijn belangrijk. De gemeente beschikt over een aantrekkelijke leefomgeving met cultureel erfgoed en een goed en passend niveau aan voorzieningen. De grote diversiteit en rijkdom aan landschappen en natuurwaarden zijn behouden en voor de toekomst gewaarborgd. Dat maakt dat het in Oisterwijk plezierig wonen, werken en recreëren is. De gemeente zelf ondersteunt de burgers om een sociaaleconomisch sterke Parel in 't groen te zijn en te blijven. Zij werkt daartoe samen met lokale en regionale partners.

GLOBAL GOALS

Het toepassen van de Erfgoedvisie van de gemeente Oisterwijk betekent ook bijdragen aan de Global Goals. De SDG, Sustainable Development Goals of Duurzame Ontwikkelingsdoelen, zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Ze zijn een mondiaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis. De Global Goals vormen een belangrijk uitgangspunt voor de gemeente. Ze stimuleren om breed en inclusief te handelen. Bovendien zetten de Global Goals de opgaven waar we als inwoners, medewerkers, college en raad voor staan in perspectief, zelfs in een financieel minder riante positie. De Global Goals geven ons handvaten met elkaar zorgen voor wereld die eerlijker in elkaar zit. Het zorgt voor inspiratie en een netwerk, het verbindt overheid, bedrijfsleven en organisaties.

Er wordt maar liefst aan 9 Duurzame Ontwikkelingsdoelen bijgedragen tijdens het uitvoeren van erfgoedbeleid. De belangrijkste in dit verband is natuurlijk Gobaal Goal 11: De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen. Hieronder een overzicht waarin de Global Goals aan de bouwstenen van het erfgoedbeleid zijn gekoppeld. Aan de Global Goals wordt bijgedragen door het uitvoeren van de sleutelprojecten.

- Global Goal 4 kwaliteitsonderwijs => erfgoededucatie
- Global Goal 7 betaalbare en duurzame energie => monumenten dragen bij aan een duurzaam Oisterwijk!
- Global Goal 9 industrie innovatie infrastructuur => versterken van de identiteit en herkenbaarheid van geschiedenis
- Global Goal 10 ongelijkheid verminderen => inclusiviteit en diversiteit
- Global Goal 11 cultureel en natuurlijk erfgoed veiligstellen => erfgoed borgen zodat we dit kunnen overdragen aan volgende generaties
- Global Goal 12 verantwoord consumptie en eindproduct => circulaire economie
- Global Goal 13 klimaatactie => duurzaam materiaalgebruik
- Global Goal 15 leven op het land => landschappelijke kwaliteiten en groen erfgoed versterken de biodiversiteit
- Global Goal 17 partnerschappen en doelstellingen => samenwerken & erfgoedparticipatie

BOUWSTEEN 1: FUNDAMENT DE BASIS OP ORDE

Het erfgoed van Oisterwijk behouden	11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN	17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN			
Het erfgoed van Oisterwijk beschermen	11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN	17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN			
Het erfgoed van Oisterwijk beheren	11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN	17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN			

BOUWSTEEN 2: GEBRUIK ERFGOED IN DE LEEFOMGEVING

Het karakter van Oisterwijk versterken met cultuurhistorie en erfgoed als onderlegger	17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN	11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN			
Erfgoed als onderlegger benutten voor de (her)ontwikkeling van de fysieke leefomgeving	17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN	11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN	12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE	13 KLIMAATACTIE	15 LEVEN OP HET LAND
Partijen actief betrekken bij planontwikkeling	17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN	11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN			
Erfgoed kan een bijdrage leveren aan verduurzamen van de leefomgeving	7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE	17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN	11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN		

BOUWSTEEN 3: BELEVING ERFGOED IN DE HOOFDEN EN HARTEN VAN MENSEN

Het verhaal van Oisterwijk dragen we uit en kan door iedereen beleefd worden	17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN	11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN	10 ONGELIJKHEID VERMINDEREN	4 KWALITEITS-ONDERWIJS	
We zetten in op kennis delen door middel van erfgoededucatie	4 KWALITEITS-ONDERWIJS	17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN	13 KLIMAATACTIE	9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR	
Erfgoedgemeenschappen maken actief gebruik van het verhaal van Oisterwijk	17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN	9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR	12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE		

4 ERFGOEDAGENDA: SLEUTELPROJECTEN

De Erfgoedagenda bestaat uit sleutelprojecten die uitvoering geven aan de visie. Het biedt een kader voor beleid en een vertaling naar een projectmatige aanpak met sleutelprojecten. De sleutelprojecten bieden inspiratie op welke manier erfgoed gekoppeld kan worden aan de ambities van de gemeente op andere beleidsvelden. De Erfgoedagenda bepaalt mede de gemeentelijke inzet van capaciteit en middelen op het terrein van het erfgoed in de komende jaren. De lijst van projecten kan ieder jaar worden in- en aangevuld. De agenda heeft een aantal jaarlijks terugkerende projecten, zoals Open Monumenten Dag, maar ook een aantal projecten met een eigen looptijd, zoals de Kerkenvisie en Cultuurhistorische Waardenkaart. Het is de bedoeling dat partners een actieve rol gaan spelen in deze sleutelprojecten. Dit maakt het erfgoedbeleid concreet. De agenda is een kader voor de organisatie na bestuurlijke vaststelling van de Erfgoedvisie en is een dynamisch instrument.

Basisdeel en flexibele schil

De agenda bestaat uit een basisdeel met kernprojecten die prioriteit hebben. Daarnaast is er een flexibel deel met plusprojecten. Deze projecten kunnen doorgang vinden bij voldoende capaciteit, middelen en draagvlak. Het zijn plusprojecten en kunnen als de actualiteit erom vraagt prioriteit krijgen.

De reguliere werkzaamheden staan niet in de agenda. Denk aan de beoordelingen van bouwplannen en vergunningsaanvragen, het regelmatig uit laten voeren van bouwhistorisch en archeologisch onderzoek en de veelvuldige inbreng van cultuurhistorische kennis bij planontwikkeling. Werkzaamheden die door hun continue stroom niet in een agendapunt zijn te vatten, maar wel noodzakelijk zijn. Regulier is ook het contact met de erfgoedpartners als de monumentencommissie en de Heemkundekring 'De Kleine Meijerij'. Maar zowel de agendapunten zelf, als de meer reguliere werkzaamheden hebben gezamenlijk een en hetzelfde doel: goed omgaan met het cultuurhistorisch erfgoed van de gemeente. Voor nu en straks.

Ruimte voor initiatieven

Veel inwoners van de gemeente Oisterwijk voelen zich nauw verbonden met de gemeente en zetten zich graag in voor hun erfgoed. De gemeente Oisterwijk is daar erg blij mee en wil deze initiatieven stimuleren om zo veel mogelijk samen te werken. Zo kunnen ze elkaar versterken en van elkaar leren. Daarnaast nodigt de gemeente inwoners, organisaties en ondernemers uit om nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Aan de hand van de Erfgoedagenda zal het voor derde partijen gemakkelijker worden om aansluiting te vinden met initiatieven gelieerd aan de voorbeeldprojecten of om nieuwe agendapunten aan te dragen. De Erfgoedagenda is daarom ook dynamisch, er kunnen elk jaar andere accenten geplaatst worden en kan de gemeente inspelen op initiatieven. Zo werken we samen aan een waardevolle leefomgeving en blijft de gemeente Oisterwijk een Parel in het groen.

4.1 UITWERKING VAN DE SLEUTELPROJECTEN

KERNROJECTEN

1 Kernproject Monumentenbestand op orde

Aanleiding voor deze visie is de wens om de basis van het erfgoedbeleid op orde te maken. De bestaande gemeentelijke monumentenlijst wordt gecontroleerd op de juistheid en beschikbaarheid van gegevens. Op deze manier kunnen de monumenten goed in het Digitaal Stelsel Omgevingswet komen en kan de bescherming in de toekomstige omgevingsplannen goed geregeld worden. Ook wordt er bekeken of er monumenten bij of af kunnen. Bij de evaluatie en uitbreiding van de monumentenlijst kan aangesloten worden bij de verhaallijnen. Zo kunnen ook (toekomstige) monumenten het verhaal van Oisterwijk vertellen.

2 Kernproject Cultuurhistorische Waardenkaart

De gemeente wenst de samenleving beter te betrekken bij het eigen erfgoed door dit erfgoed te benoemen, (meer) zichtbaar te maken en bekendheid te geven. Een cultuurhistorische waardenkaart is een belangrijk instrument hiervoor. Het maakt de monumenten en de cultuurhistorische waardevolle objecten en structuren binnen de gemeente zichtbaar. Deze kaart zal gebruikt worden door de monumentencommissie en straks adviescommissie Omgevingskwaliteit. Het kan bovendien fungeren als instrument is voor alle (ruimtelijke) ontwikkelingen door de initiatiefnemers in de gemeente. Initiatiefnemers worden in staat gesteld om bij hun project te anticiperen op de aanwezigheid en de kracht van het erfgoed. Door cultuurhistorische waarden zichtbaar te maken en uit te dragen creëren we draagvlak voor het koesteren en versterken van het Oisterwijkse erfgoed. De kaart zal als bijlage aan de Omgevingsvisie worden toegevoegd en uitgebreid worden met het erfgoed van de gemeente Haaren. We dragen zorg voor de actualiteit van deze belangrijke basis.

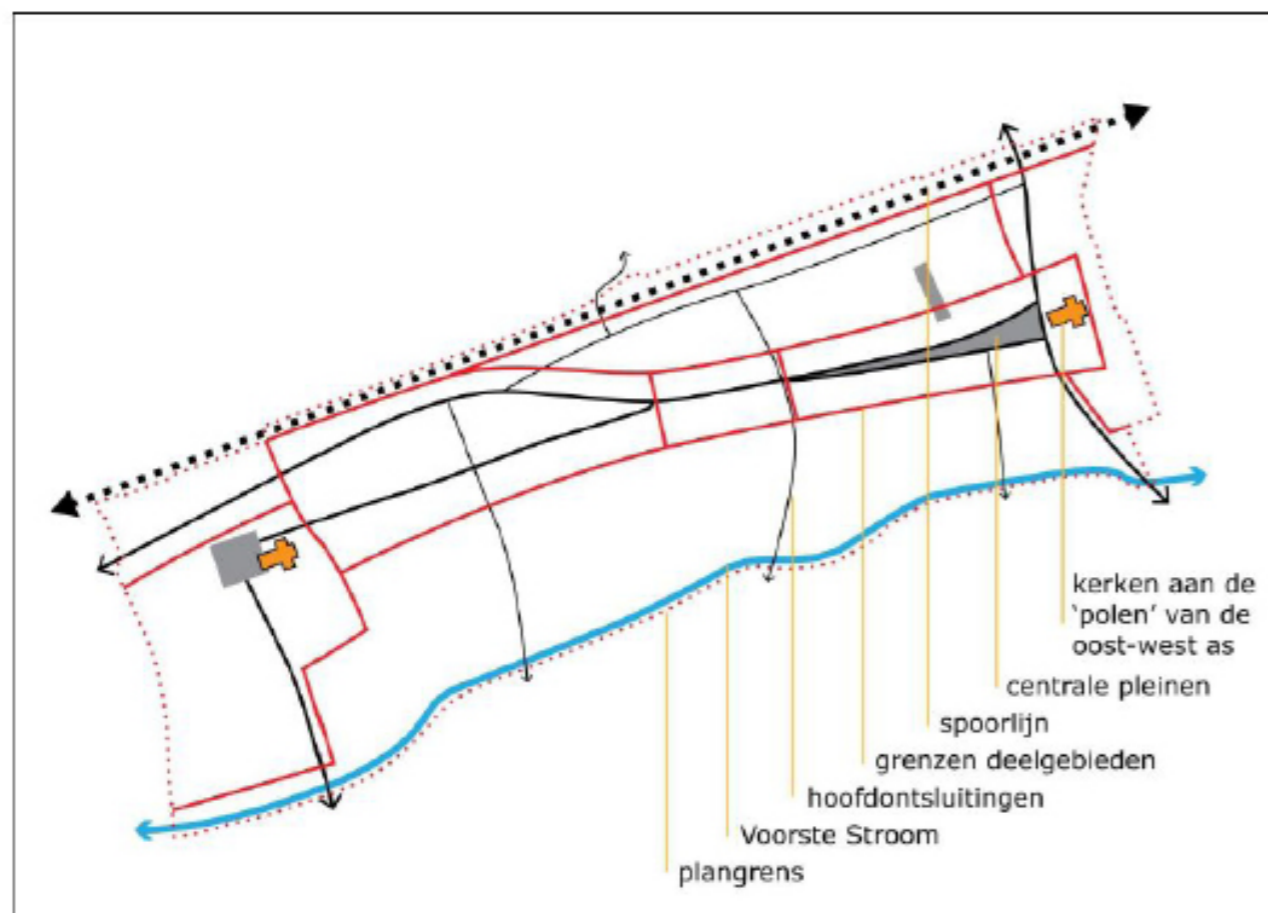
3 Kernproject Erfgoedverordening

De gemeente wil de huidige erfgoedverordening uit 2008 actualiseren. Op weg naar de implementatie van de Omgevingswet moet de monumentencommissie worden vervangen door een commissie Omgevingskwaliteit. In de nieuwe erfgoedverordening kunnen de gemeentelijke afspraken met betrekking tot monumenten, archeologie en cultuurlandschap worden vastgelegd. Op die manier kan de gemeente, in de geest van de omgevingswet, vormgeven aan een meer integrale manier van werken. Met het opstellen van een nieuwe erfgoedverordening wordt de stap naar bescherming van de gemeentelijke monumenten middels een omgevingsplan makkelijker. Daarnaast is er ambitie om duurzaamheid en herbestemming ook een onderdeel te laten zijn van de verordening. Zo borgen we een ontwikkelgerichte omgang met de monumenten van Oisterwijk.

4 Kernproject Beeldkwaliteitsplan Centrum

Het karakteristieke centrum van de gemeente Oisterwijk heeft een hoge omgevingskwaliteit. De Lind is als waardevolle historische groenstructuur aangemerkt naast enige solitaire bomen elders in het gebied. Om de kwaliteiten van dit "dorpsschoon" te behouden is een groot deel van het centrum aangewezen als rijksbeschermd dorps- en stadsgezicht. De volledige gemeente is welstandsvrij en laat zich voor plannen in het beschermd dorpsgezicht adviseren door de monumentencommissie (straks commissie omgevingskwaliteit). Voor beschermde dorps- en stadsgezichten worden beeldkwaliteitsplannen opgesteld die later

worden gekoppeld aan het omgevingsplan. In het omgevingsplan wordt de aanwijzing en omgang met gemeentelijke monumenten geregeld. In dit plan wordt dan ook het toetsingskader voor (ver-)bouwen en slopen in de beschermde gezichten opgenomen en de regels voor vernieuwbouw van monumenten. Om de aanwezige kwaliteiten ook voor de toekomst te borgen wordt het Beeldkwaliteitsplan Centrum Oisterwijk geactualiseerd zodat de aanwezige waarden goed vastgelegd worden. Bij de bijeenkomst Visie op Erfgoed, met interne stakeholders in 2019, is ook gesproken over een Erfgoedhandboek. Een dergelijk handboek kan de ondernemers in het centrum handvaten bieden met verhalen en voorbeelden. Als een praktisch stappenplan kan het een concrete vertaling van de Erfgoedvisie zijn en veel inspiratie bieden om de identiteit van Oisterwijk zichtbaar en beleefbaar te maken. Vraag die hierbij centraal staat: Hoe draag ik met mijn project bij aan het verhaal van Oisterwijk? Dit kan een goede manier zijn om de omgevingskwaliteit van het centrum van Oisterwijk te borgen en versterken.

5 Kernproject Religieus erfgoed

Oisterwijk heeft een rijk religieus verleden. Enkele kerken en kloosters hebben in de loop der jaren hun oorspronkelijke functie verloren. Omdat ze belangrijke identiteitsdragers zijn van het verhaal van de gemeente Oisterwijk is het belangrijk te onderzoeken hoe de kerken en kloosters als blijvende bakens kunnen blijven bestaan. (zie ook verhaallijn religieus Oisterwijk). De definitie van religieus erfgoed voor de gemeente vormen we samen; dit kan een brede definitie zijn waar bijvoorbeeld ook de kapellen of begraafplaatsen van verschillende denominaties onder kunnen vallen. Het project religieus erfgoed bestaat uit een inventarisatie van het religieus erfgoed en een kerkenvisie. In een integrale kerkenvisie komen religieuze, cultuurhistorische, sociaal maatschappelijke, economische en erfgoedwaarden samen. Door de dialoog met alle betrokken te voeren komt een visie tot stand die als basis voor beleid en projectmatige aanpak in de toekomst kan

fungeren. Door het opstellen van een kerkenvisie kan de gemeente samen met betrokken stakeholders een duurzaam toekomst-perspectief voor het religieus erfgoed bieden. We koppelen de kerkenvisie zoveel mogelijk aan ambities van de gemeente op ander (erfgoed)onderwerpen en zoeken aansluiting bij projecten op provinciaal niveau op het gebied van religieus erfgoedrecreatie en de verhaallijn Religieus Brabant

> KANS: Dit project starten na de fusie met Haaren. Dit project oppakken en uitvoeren als kennismaking en versterken van gedeelde waarden.

6 Kernproject Natuurtheater

Het natuurtheater in Oisterwijk is ruim vijftig jaar geleden gebouwd op inspiratie van de monumentale amfitheaters uit de Romeinse tijd. Het theater speelt een belangrijke rol in de promotie van Oisterwijk als toeristenplaats en ter bevordering van het Brabants amateurtoneel. Het is een toeristische trekpleister in het buitengebied. Er is vele jaren slechts basis onderhoud verricht (natuurtheater toegankelijk houden voor bezoekers en voorstellingen). De gemeente heeft een nieuwe impuls gegeven aan het onderhoud en deze unieke locatie weer optimaal toegankelijk gemaakt. De pacht loopt af en er moeten stappen gezet worden om dit gemeentelijk monument toekomstbestendig te maken. Dit kan door gezamenlijk op zoek te gaan naar de belevingswaarde, toekomstwaarde en gebruikswaarde van de plek. In samenspraak met betrokken stakeholders (en d.m.v. consultatie van gebruikers) kunnen in het spanningsveld tussen het behoud van het karakter van het gebied en gewenste toekomstige ontwikkelingen creatieve oplossingen worden gevonden voor de lange termijn. Met deze verbindende manier van gebiedsontwikkeling komt meer ruimtelijk en maatschappelijk rendement tot stand dan bij de uitwerking van haalbare losse ideeën.

7 Kernproject Energiescans voor toekomstbestendige monumenten

Het duurzaamheidsvraagstuk is actueel en een belangrijk thema voor de gemeente. We staan voor de taak om ook ons monumentenbestand te verduurzamen. Door een pilotproject wil de gemeente samen met eigenaren goede voorbeelden creëren. De restauratie en instandhouding van monumentale gebouwen zal altijd maatwerk blijven. Er zijn geen standaard oplossingen. Maar Oisterwijk wil graag laten zien dat het verduurzamen van monumenten met behoud van waarden mogelijk is! Dit past bij het ondernemend DNA om het dan te gaan doen (verhaallijn Ambachtelijk & Ondernemend Oisterwijk). Een bijdrage in een energiescan opstellen voor monumenteigenaren met een focus op gemeentelijke woonhuismonumenten en/ of met (horeca) ondernemers. We sluiten aan bij de ambities genoemd in de Omgevingsvisie en de REKS (Regionale Energie en Klimaat Strategie). Oisterwijk zet zich in voor het in stand houden van monumenten en het toekomstbestendig maken van haar monumenten. Energiescan geeft:

- Inzicht in de aanwezige monument- en erfgoedwaarden
- Inzicht in de bouwfysische eigenschappen van het monument
- Inzicht in de te nemen duurzaamheidsmaatregelen
- Inzicht in de mogelijkheden om een zorgvuldige afweging van de historische waarden en energiebesparingsmogelijkheden te kunnen maken

> KANS: Verduurzamen kan altijd, maar als er groot onderhoud nodig is of sprake van een herbesteding dan kunnen de ingrepen geïntegreerd worden en kan werken aan verduurzaming samengaan met het versterken van de monumentwaarden.

PLUSPROJECTEN

8 Plusproject Erfgoedhotspot KVL

Van een verlaten plek is de Leerfabriek KVL nu een levendige en unieke hotspot voor de gemeente Oisterwijk en omgeving. Het is een bruisende plek waar veel bedrijven zijn gevestigd en die inwoners en bezoekers trekt met de horeca, het ambacht en de kunst. Bij uitstek een plek om het Verhaal van Oisterwijk uit te dragen en een erfgoedhotspot te maken waar je de geschiedenis van Oisterwijk kunt beleven. Te beginnen met de museale functie rond de monumentale Stoommachine.

ErfgoedHotspot

Een Erfgoedhotspot is een plek waar bewoners en bezoekers delen van de geschiedenis, het verhaal en de ontwikkeling van Oisterwijk op een interactieve en eigentijdse manier kunnen beleven.

De Stichting Stoommachine Oisterwijk (SSO) en Heemkundekring De Kleine Meijerij (DKM) voegen in samenwerking een innovatieve, interactieve museale functie toe aan de machinekamer van de voormalige Koninklijke Verenigde Leder in Oisterwijk. De machinekamer is met de daarin aanwezige stoomstroomgenerator een rijksmonument. SSO restaureert met vrijwilligers de machine en onderhoudt het interieur. Onder andere met vier "open draaidagen" per jaar en het periodieke evenement "Oisterwijk Op Stoom" ("OoS") brengt SSO dit industrieel-archeologisch erfgoed onder de publieke aandacht. Met deze toevoeging ontstaat synergie tussen het meer statische rijksmonument en de dynamische cultureel-maatschappelijke historie van Oisterwijk en omgeving. www.destoommachine.nl/

9 Plusproject Inventarisatie en kwaliteitsrichtlijn agrarisch erfgoed

Agrarisch erfgoed verdient extra aandacht. Dit erfgoed staat onder druk vanwege de transitie die plaatsvinden in de landbouw en het landgebruik. Omdat 'agrarisch Oisterwijk' een belangrijke en identiteitsbepalende verhaallijn is voor de gemeente Oisterwijk is het een aanbeveling om extra in te zetten op dit erfgoed. In dit project worden de bestaande inventarisaties van boerderijen (Heukelom) en langgevelboerderijen verzameld en mogelijk uitgebreid. Er kan worden onderzocht of bestaande ensembles goed beschreven zijn en of er bescherming nodig is. We stellen een kwaliteitsrichtlijn op die als kompas dient bij herbestemmingsvraagstukken. Zo behouden we de kwaliteiten van de cultuurhistorisch waardevolle complexen en de balans in de verhouding tussen bebouwd en onbebouwd op de erven. We onderzoeken of transformatie van Oisterwijkse boerderijen baat kunnen hebben bij ervenconsultatie in vroeg stadium van de planvorming en vragen advies aan de boerderijenstichting Noord-Brabant en Erfgoed Brabant.

10 Plusproject Verhalen en inspiratiekaart

Het erfgoed van Oisterwijk zichtbaar maken en het verhaal van Oisterwijk beter uitdragen! Deze kaart kan de verhaallijnen van Oisterwijk thematisch visualiseren. Verhalen kunnen op deze manier fysiek verankerd worden en de kaart vormt een verbinding tussen materieel en immaterieel erfgoed van de gemeente. Daarnaast kan deze kaart een plek

bieden voor verschillende inventarisaties die geen officiële status hebben (anders dan de Cultuurhistorische waardenkaart), denk aan tweede wereldoorlog erfgoed of 'erfgoed van het vermaak' is hierdoor toegankelijker en kan een groot, divers publiek bereiken. Het biedt inspiratie voor productontwikkeling op het gebied van recreatie en toerisme en educatieve projecten. Een kaart voor bewoners, bezoekers en initiatiefnemers die meer over de gemeente Oisterwijk willen weten en meer met het verhaal van Oisterwijk willen doen!

> KANS: Maak hier een participatieproject! Gebruik het maken van deze kaart om verschillende stichtingen en verenigingen met elkaar te verbinden en erfgoedambassadeurs te creëren.

11 Plusproject Erfgoed Haaren komt erbij!

De gemeente wordt groter, per 1 januari 2021 komt een deel van de huidige gemeente Haaren bij Oisterwijk. Het erfgoedbestand van de gemeente wordt hiermee uitgebreid. Met de komst van Haaren wordt de gemeente Oisterwijk verrijkt met 40 gemeentelijke monumenten 9 Rijksmonumenten en 1 beschermde buitenplaats. Om de zorg en omgang met het erfgoed goed te waarborgen moet er een quikscan gedaan worden van het aanvullende erfgoed zodat de gegevensbestanden en inventarisaties worden aangevuld, daar waar nodig.

> KANS: organiseer een erfgoedcafé over dit onderwerp zodat de actieve erfgoedvrijwilligers elkaar snel leren kennen en kunnen gaan samenwerken

12 Plusproject Open Monumentendag/ Klassendag

Het comité Open Monumentendag organiseert ieder jaar de Open Monumentendag en de Klassendag. Eigenaren van de monumenten staan samen met de stadsgidsen van Oisterwijk en vele vrijwilligers, klaar om verhalen over 'hun' monument te vertellen en een gastvrije ontvangst te verzorgen. Jaarlijks wordt er een themaboekje uitgegeven. Om de jeugd te betrekken bij het erfgoed wordt de Klassendag georganiseerd. In 2019 deden vier basisscholen uit de gemeente Oisterwijk mee met in totaal 12 klassen; maar liefst 271 kinderen kwamen zo in aanraking met erfgoed. De verhaallijnen kunnen goed gekoppeld worden aan de thema's van de Open Monumentendagen. Het verhaal van Oisterwijk wordt zo ook uitgedragen aan de jongere inwoners.

> KANS: Om meer jongeren te betrekken bij de Open Monumentendag wordt een klankbord avond georganiseerd met het comité en de Erfgoedbende, het jongerenpanel van Erfgoed Brabant; Zij willen laten zien dat erfgoed iets is dat mensen van alle leeftijden aangaat, en willen een breed publiek voor erfgoed enthousiasmeren.

13 Plusproject Erfgoedcafé

Uit de eerste sessie met de stakeholders is naar voren gekomen dat er behoefte is aan het organiseren van een Erfgoedcafé. Dit is een ontmoetingsmoment voor ambtenaren, initiatiefnemers en monumenteneigenaren dat vooralsnog eens per jaar georganiseerd wordt. Tijdens deze bijeenkomst kan een bepaald thema centraal staan of een verhaallijn. Het doel kan zijn informeren, inspireren én activeren. Het is een middel om erfgoedgemeenschappen te verbinden, wanneer ze plannen hebben voor een monument of een initiatief willen voorleggen en samenwerkingspartners zoeken om een project verder te brengen. Het doel is om een podium te bieden waar samenwerking en groei kan ontstaan. Het Erfgoedcafé kan worden ingezet om de koers en prioriteiten voor het Oisterwijkse erfgoed samen met burgers, ondernemers en andere initiatiefnemers, mede te bepalen.

4.2 KOPPELING VAN DE SLEUTELPROJECTEN MET DE VERHAALLIJNEN

PROJECT	BOUWSTEEN	VERHAAL LIJN	TREKKER / BETROKKENEN
KERNPROJECTEN			
1 Monumentenbestand op orde	fundament		Gemeente Osterwijk Monumentencommissie Heemkundekring
2 Cultuurhistorische waardenkaart	fundament		Gemeente Osterwijk Monumentencommissie Heemkundekring
3 Erfgoedverordening	fundament		Gemeente Osterwijk Monumentencommissie
4 Beeldkwaliteitsplan Centrum	gebruik beleving	 	Gemeente Osterwijk Monumentencommissie
5 Religieus erfgoed	gebruik beleving		Gemeente Osterwijk Monumentencommissie Geloofsgemeenschappen Stakeholders kerkvisie
6 Natuurtheater	gebruik beleving	 	Gemeente Osterwijk Stakeholders
7 Energiescan monumenten	gebruik		Gemeente Osterwijk Monumentencommissie Monumenteneigenaren en gebruikers

PROJECT	BOUWSTEEN	VERHAAL LIJN	TREKKER / BETROKKENEN
PLUSPROJECTEN			
8 Erfgoed hotspot (Museum in KVL)	gebruik beleving		Gemeente Osterwijk Stakeholders
9 Inventarisatie & kwaliteitsrichtlijn agrarisch erfgoed	fundament gebruik beleving		Gemeente Osterwijk Monumentencommissie Heemkundekring
10 Verhalen en inspiratie kaart	gebruik beleving	Allemaal!	Gemeente Osterwijk Monumentencommissie Heemkundekring
11 Erfgoed Haaren komt erbij!	fundament		Gemeente Osterwijk Monumentencommissie Heemkundekring
12 Open Monumentendag / Klassendag	beleving	Allemaal!	Gemeente Osterwijk Comité Open Monumentendag Erfgoedbènde Heemkundekring
13 Erfgoedcafé (thematische informatievoorziening monumenteigenaren)	gebruik beleving		Stakeholders Monumenteneigenaren Heemkundekring

5 CAPACITEIT & MIDDELEN

Nader in te vullen.

LIJST VAN AANBEVOLEN ADRESSEN TE OISTERWIJK

Wandelkaart
VAN
OISTERWIJK en Omgeving

Behoorende bij de gids „Schoon Oisterwijk”
door JOHN BELMANS
3de druk.

Uitgever: Uitgeverij „OISTERWIJK” Oisterwijk.

VERBETERD EN BIJWERKT
IN 1933 DOOR
J. Beyers

VERKLARING

Roofwegen
Boesch en Landwegen
Voetpaden
Wandelpad door Noord-Brabant en A.N.W.E.
Riviertjes
Landgoed „de Hondenberg” waar voor een Wandelkaart nodig is.

Gebouwen
Vennen
Bosschen
Bosschen der Natuurmonumenten
„Natuurlijke en Lage Gronden”
Verbindingskade tussen twee vennen.

VERKLARING
VENNEN ALLERLEI

1 De Heiligputten	28 Lindesport
2 Oudeven	29 „Waldhof” „St. Lucia”
3 Oudekerk	30 „Woud” S.C. Kerk
4 De Velden	31 Het Nieuw Kerk
5 Oudekerk	32 Polderbos
6 Oudekerk	33 „Waldhof” „Gisteravond”
7 Oudekerk	34 „Waldhof” „Gisteravond”
8 Oudekerk	35 „Waldhof” „Gisteravond”
9 Oudekerk	36 „Waldhof” „Gisteravond”
10 Oudekerk	37 „Waldhof” „Gisteravond”
11 Oudekerk	38 „Waldhof” „Gisteravond”
12 Oudekerk	39 „Waldhof” „Gisteravond”
13 Oudekerk	40 „Waldhof” „Gisteravond”
14 Oudekerk	41 „Waldhof” „Gisteravond”
15 Oudekerk	42 „Waldhof” „Gisteravond”
16 Oudekerk	43 „Waldhof” „Gisteravond”
17 Oudekerk	44 „Waldhof” „Gisteravond”
18 Oudekerk	45 „Waldhof” „Gisteravond”
19 Oudekerk	46 „Waldhof” „Gisteravond”
20 Oudekerk	47 „Waldhof” „Gisteravond”
21 Oudekerk	48 „Waldhof” „Gisteravond”
22 Oudekerk	49 „Waldhof” „Gisteravond”
23 Oudekerk	50 „Waldhof” „Gisteravond”
24 Oudekerk	51 „Waldhof” „Gisteravond”
25 Oudekerk	52 „Waldhof” „Gisteravond”
26 Oudekerk	53 „Waldhof” „Gisteravond”
27 Oudekerk	54 „Waldhof” „Gisteravond”
28 Oudekerk	55 „Waldhof” „Gisteravond”
29 Oudekerk	56 „Waldhof” „Gisteravond”
30 Oudekerk	57 „Waldhof” „Gisteravond”
31 Oudekerk	58 „Waldhof” „Gisteravond”
32 Oudekerk	59 „Waldhof” „Gisteravond”
33 Oudekerk	60 „Waldhof” „Gisteravond”
34 Oudekerk	61 „Waldhof” „Gisteravond”
35 Oudekerk	62 „Waldhof” „Gisteravond”
36 Oudekerk	63 „Waldhof” „Gisteravond”
37 Oudekerk	64 „Waldhof” „Gisteravond”
38 Oudekerk	65 „Waldhof” „Gisteravond”
39 Oudekerk	66 „Waldhof” „Gisteravond”
40 Oudekerk	67 „Waldhof” „Gisteravond”

A. G. VAN DEN BOOGAARD

Meest gesorteerd magazijn in Sigaren,
Cigaretten en Tabak, Verder Schrijfbu-
hoefden en goedkope Lectuur.

to. HET STATION — TELEFOON 72

„DE GEMULLEHOEKEN”
HET SCHOONSTE PLEKJE VAN NOORDBRABANT

1111F-32

Hotel - Cafe - Restaurant - Overnachtsverblijf ook
ter plaatse ook voor Feestdiners en groote gezels-
chappen

EIGENAAR FRITS VAN OPSTAL

Na Uw wandeling bel even de

CITAX op!

TELEFOON No. 144

C. VAN BECKHOVEN

LUXE BROOD, KOEK- EN BANKETBAKERIJ
STATIONSTRAAT - TELEFOON 71 - OISTERWIJK

HET ADRES voor het fijnste en heerlijkste gebak ter plaats.
Onze banketbakkerij biedt veleerlei verpakte Oisterwijksche
specialiteiten, zoals Trommeljes, Oisterwijktjes, Janhage,
Brabantse Koek en OISTERWIJKSCHE MOPPEN

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 VERHAAL VAN OISTERWIJK

Historische schets van de gemeente

Voor de gemeente Oisterwijk is het 'Verhaal van de Plek' opgesteld. Dit publieksvriendelijke verhaal belicht de belangrijkste thema's uit de historie van Oisterwijk:

Het Oisterwijkse grondgebied bestaat uit een grote dekzandrug in het noorden en lager gelegen gronden in het zuiden. Het beekdal van de Voorste Stroom vormt hierin de grens. De combinatie van beken en zandruggen maakt dit gebied al eeuwenlang tot een aantrekkelijke woonplaats.

VAN HOOG NAAR LAAG

Tijdens de laatste ijstijd is Oisterwijk nog een steppelandschap en trekken er jagers en verzamelaars rond. Door het ophopen van zand ontstaat de dekzandrug die van Tilburg langs Heukelom, Oisterwijk en Haaren loopt. Als de temperatuur weer stijgt, wordt de grond drassiger en groeien er bossen. Het smeltwater dat vrijkomt, stroomt naar de lagere gronden. Zo ontstaan de beken en beekdalen. Op de plekken waar het water niet goed weg kan stromen, verschijnen de vennen die kenmerkend zijn voor de Oisterwijkse natuur. Hierdoor verandert ook de levensstijl van de bewoners: in plaats van op rendieren, jagen ze op klein wild en vissen ze in de beken. Zo'n 7000 jaar geleden maken mensen de overstap naar landbouw. Op de hogere zandgronden bouwen ze boerderijen en leggen akkers aan. De beken voorzien in vis en water.

VRIJHEID OISTERWIJK

In de negende eeuw is ter hoogte van de Oisterwijkse Petruskerk al een nederzetting te vinden. Deze ligt precies op de overgang van de dekzandrug naar het beekdal van de Voorste Stroom. De boeren wonen er in hoeves op de hoge gronden en laten hun vee grazen in het groene beekdal. In die tijd wordt dit gebied bestuurd door de heer van Tilburg, die zetelt in een motteburcht aan de Voorste en Achterste Stroom. Rond 1200 koopt de hertog van Brabant een stukje grond dat tussen deze nederzetting en de motteburcht in ligt, met als doel meer invloed te krijgen. In 1212 sticht hij hier de vrijheid Oisterwijk, die uitgroeit tot marktplaats. De oude nederzetting en de nieuwe marktplaats smelten al snel samen. De Lind verbindt beide plekken met elkaar. Een bloeiende periode breekt aan: rond 1500 is Oisterwijk een belangrijk weverscentrum en vormt de leerlooierij een belangrijke ambachtstak. Aan deze welvarende tijd komt een eind met het uitbreken van de Tachtigjarige Oorlog.

LEVEN VAN HET LAND

Het landschap rondom Oisterwijk bestaat aan het eind van de Middeleeuwen uit akkers, beekdalen en heidevelden waar schapen en koeien op grazen. Moergestel en Heukelom zijn dan agrarische gehuchten. Door de bevolkingsgroei wordt het land steeds intensiever gebruikt en groeien de losse akkers aaneen tot grotere akkercomplexen. Om de arme zandgrond vruchtbaar te krijgen, maken de boeren gebruik van plaggenbemesting. Dit systeem blijft tot ongeveer 1900 bestaan, wanneer de heidevelden door de introductie

van kunstmest hun functie verliezen. De heide wordt omgezet in akker- en boslandschap. Dankzij de inspanningen van Natuurmonumenten en de Oisterwijkse VVV zijn de Kampina en de Oisterwijkse Bossen en Vennen als natuurgebieden behouden gebleven. Door dit afwisselende landschap groeit Oisterwijk in de twintigste eeuw uit tot een populaire bestemming voor toeristen en dagjesmensen.

LEERLOOIERS EN SCHOENMAKERS

Na een periode van verval bloeit ook de Oisterwijkse nijverheid in de negentiende eeuw weer op. Tilburg heeft definitief de rol van textielstad overgenomen, maar in Oisterwijk floreert de leersector. Aanvankelijk vindt het leerlooien nog plaats in werkplaatsen, waarvan er in het dorp veel te vinden zijn. De Koninklijke Lederfabrieken Oisterwijk wordt in 1916 opgericht. Deze vervangt al snel de vele leerlooierijen en groeit uit tot de grootste van Europa. Ook in het schoenmaken treedt mechanisatie op. In Moergestel zijn veel schoenmakers en schoenfabrieken te vinden, waarvan Van Bommel het bekendste voorbeeld is.

GROEI

In de tweede helft van de twintigste eeuw breidt Oisterwijk uit met nieuwe woonwijken. Door de combinatie van een historische kern en het groene buitengebied, is het een aantrekkelijke woonplaats. Met de recente herontwikkeling van het KVL-terrein, met de komst van het Europees Keramisch WerkCentrum (EKWC) is het een creatieve werk- en broedplaats geworden met woningen en horeca. De gemeente is een hotspot rijker.

BIJLAGE 2 BELEIDSKADERS

GLOBAL GOALS

Uitvoeren van de Erfgoedvisie van de gemeente Oisterwijk betekent ook bijdragen aan de Global Goals. De SDG, Sustainable Development Goals of Duurzame Ontwikkelingsdoelen, zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Ze zijn een mondiaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis. Er wordt maar liefst aan 9 Duurzame Ontwikkelingsdoelen (4, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15 en 17) bijgedragen tijdens het uitvoeren van Erfgoedagenda die gekoppeld is aan de bouwstenen van deze Erfgoedvisie.

HET RIJK

Het wettelijke kader
Omgevingswet en de Erfgoedwet

Op dit moment wordt er gewerkt aan de toekomstige Omgevingswet, invoering naar verwachting 1 januari 2022. In deze wet wordt een brede definitie van cultureel erfgoed in de fysieke leefomgeving gehanteerd. Het gaat om gebouwde en aangelegde monumenten, archeologische monumenten, stads- en dorpsgezichten én cultuurlandschappen. In de Omgevingswet worden onder meer de volgende zaken ondergebracht:

- vergunningen aangaande (archeologische) rijksmonumenten;
- (aanwijzen) stads- en dorpsgezichten;
- aanstellen van een commissie omgevingskwaliteit;
- rekening houden met cultureel erfgoed bij een omgevingsplan;
- het aanwijzen van provinciale en gemeentelijke monumenten.

In de Erfgoedwet staat hoe met het erfgoed van nationaal belang wordt omgegaan, wie welke verantwoordelijkheden daarin heeft en hoe het toezicht daarop wordt uitgeoefend. De minister van OCW monitort de werking van de wet met de Digitale Erfgoedmonitor en Erfgoedbalans.

HET BELEIDSKADER

De nota 'Kiezen voor karakter: Visie erfgoed en ruimte' omvat het meest recente rijksbeleid voor erfgoed. Kern van het beleid is erfgoed onderdeel maken van ruimtelijke ontwikkelingen door het in gebiedsopgaven een volwaardige plaats te geven. Hiermee breidt het rijk de erfgoedzorg nadrukkelijk uit van een objectgerichte naar een gebiedsgerichte benadering.

Naast de visie op erfgoed en ruimte schetst het kabinet in de beleidsbrief Erfgoed Telt de ontwikkelingen voor de komende jaren in de Nederlandse Erfgoedzorg. De nadruk in de beleidsbrief ligt op instandhouding en herbestemming, de leefomgeving en de verbindende kracht van erfgoed. Er is € 325 miljoen extra beschikbaar. Er wordt aandacht besteed aan de zichtbaarheid van religieus erfgoed, agrarische-, groene-, en archeologische monumenten. Een ander thema zijn de op stapel staande ruimtelijke opgaven in een veranderende leefomgeving, zoals energietransitie, klimaatadaptatie, bereikbaarheid en de bouw van nieuwe woningen. Verder is er aandacht voor de toegankelijkheid van monumenten, voor immaterieel erfgoed en de rol van vrijwilligers. Ten slotte wordt de fiscale aftrek voor het onderhoud aan rijksmonumentenpanden per 1 januari 2019 omgezet in een subsidieregeling.

ERFGOED DEAL

Voor de Erfgoed Deal, een programma op basis van Samen werken aan een waardevolle leefomgeving, is voor de jaren 2019-2022 €20 miljoen beschikbaar. Provincies en gemeenten verdubbelen dit bedrag tot €40 miljoen door matching. De Erfgoed Deal vormt de gezamenlijke onderschreven ambitie van toonaangevende organisaties om vanuit de kracht van het erfgoed bij te dragen aan de realisatie van de transitie en opgaven in de leefomgeving: "Door de kracht van ontwerp kunnen we oude waarden een plek geven in de leefomgeving van de toekomst" (p.4). De Erfgoed Deal is een vervolg op de Visie Erfgoed en Ruimte en zet in op drie hoofdthema's:

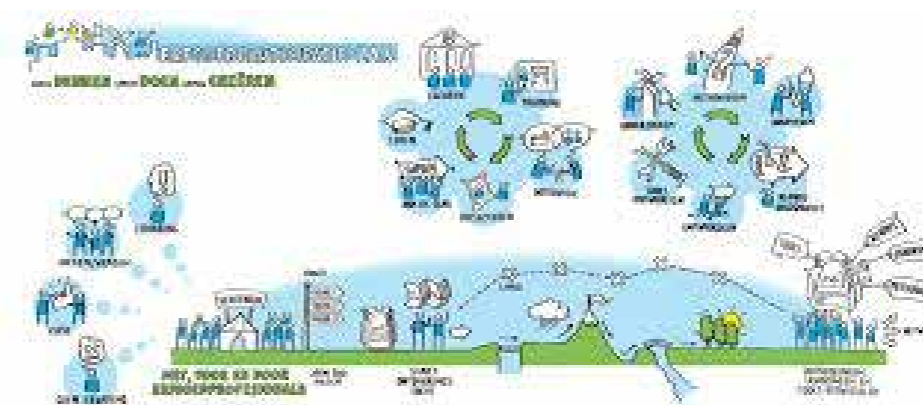
- 1 Klimaatadaptatie (ruimtelijke maatregelen om gevolgen klimaatverandering op te vangen).
- 2 Energietransitie en duurzaamheid (ruimtelijke inpassing). Aandacht voor erfgoed is nodig om de leefomgeving herkenbaar te houden. Door ontwerp en innovatie kunnen ook nieuwe waarden worden toegevoegd.
- 3 Stedelijke groei en krimp.

De ondersteunende lijnen zijn: Kennis en dialoog (4) en erfgoed als basis voor omgevingsvisies (Omgevingswet en Besluit kwaliteit leefomgeving) (5).

FARO PROGRAMMA

Het Europese Verdrag van Faro benadrukt de maatschappelijke en verbindende waarde van erfgoed en het belang van deelname door de samenleving. In nauwe samenwerking met erfgoedorganisaties onderzoekt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) daarom de komende jaren hoe burgerinitiatief en -participatie het beste kunnen worden gestimuleerd en gefaciliteerd.

De erfgoedgemeenschap en erfgoedparticipatie staan hierbij centraal. Het Verdrag van Faro benoemt een beweging in de erfgoedsector die steeds sterker wordt: cultureel erfgoed als middel om maatschappelijke doelen te verwezenlijken. Het kabinet heeft in de brief Cultuur in een open samenleving aangekondigd een onderzoek naar de ratificatie van het Faro-verdrag te starten. Uitgangspunt van dit verdrag van de Raad van Europa is de sociale waarde van erfgoed. Het kabinet laat een inventarisatie maken van voorbeelden van de Faro-werkwijze en ondersteunt projecten waarbij de maatschappelijke deelname aan erfgoed centraal staat. Er is een Faro programma opgezet en er zijn subsidiemiddelen bij het Fonds voor Cultuurparticipatie beschikbaar voor het ontwikkelen van tools en methoden die erfgoedparticipatie moeten gaan bevorderen.

DE PROVINCIE

Het wettelijke kader

De provincie Noord-Brabant ziet het Brabantse erfgoed als belangrijk onderdeel van haar identiteit en wil het een plaats geven in de verdere ontwikkeling van Brabant. Daarom heeft ze haar ruimtelijk erfgoed opgenomen op de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW, 2016). De cultuurhistorische waardenkaart geeft de meest recente erfgoed informatie over historische bouwkunst, historische stedenbouw, historische geografie (lijnen en vlakken), historische groenstructuren, historische zichtrelaties, archeologische monumenten en indicatieve archeologische waarden. Het provinciaal belang is beperkt tot het landelijk gebied, waar de provincie haar belangrijkste taak heeft. De bewoners van Oisterwijk hechten ook veel waarde aan de kwaliteiten van de natuurlijke leefomgeving en het buitengebied, de provincie is hierin een belangrijke partner.

HET BELEIDSKADER

De provincie Noord-Brabant werkt met vier verhaallijnen. Vanuit deze verhaallijnen kiest de provincie waar kansen liggen. Niet alleen vanuit erfgoed, maar ook in relatie tot sociale veerkracht en de ruimtelijke en economische ontwikkelingen van Brabant. De verhaallijnen die voor Oisterwijk nu zijn opgesteld sluiten hier mooi op aan.

1 Bevochten Brabant

De vele forten, kazernes en waterlinies illustreren een geschiedenis waarin Brabant regelmatig het strijdtoneel vormde. De provincie focust zich binnen deze verhaallijn op de Zuiderwaterlinie, de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Tweede Wereldoorlog.

2 Innovatief Brabant

Brabant staat bekend om producten als textiel, leer, suiker en tabak. Grote iconen voor deze verhaallijn zijn Strijp-5 in Eindhoven, CHV in Veghel en KVL in Oisterwijk.

3 Bestuurlijk Brabant

De vele kastelen, stadspaleizen en landgoederen laten een verleden zien van de rijke bestuurlijke elite in Brabant. Hierin draagt de provincie structureel bij aan de topmonumenten Markiezenhof en Kasteel Heeswijk.

4 Religieus Brabant

Brabanders zoeken al eeuwenlang naar de diepere zin van het bestaan, met gemeenschapszin en rituelen als belangrijke thema's. In deze verhaallijn focussen we ons daarom voornamelijk op kloosters en parochiecentra in de provincie.

HET VIGEREND BELEID VAN DE GEMEENTE

De gemeente Oisterwijk heeft haar wettelijke taken uitgewerkt en vastgelegd in de onderstaande beleidsinstrumenten. Deze wettelijke taken volgen uit de Erfgoedwet, de Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). De laatste twee wetten zullen naar verwachting medio 2022 opgaan in de nieuwe Omgevingswet.

- Archeologiebeleid (2018)
- De Archeologische Verwachtings- en Beleidskaart (2018)
- Landschappelijke waardenkaart voor het buitengebied (vervat in omgevingsvisie)
- Monumentenverordening (2010)
- Monumentencommissie
- Gemeentelijke monumentenlijst (de gemeente telt 208 gemeentelijke monumenten)

De gemeentelijke monumentencommissie adviseert burgemeester en wethouders hoe om te gaan met erfgoed. Zij adviseert over de omgevingsplannen voor monumenten en het bredere erfgoedbeleid, zoals de borging van cultuurhistorie in omgevingsplannen en de aanwijzing van gemeentelijke monumenten. De volledige gemeente is welstandsvrij. De gemeente laat zich over plannen in het beschermd dorpsgezicht adviseren door de monumentencommissie. Voor beschermde dorpsgezichten worden beeldkwaliteitsplannen (zoals Beeldkwaliteitsplan Centrum Oisterwijk) opgesteld. Die worden gekoppeld aan het omgevingsplan. Het aanwijzen van gemeentelijke monumenten gebeurt straks in het omgevingsplan. Het toetsingskader voor een sloopvergunning binnen een beschermd stads- of dorpsgezicht moet in het omgevingsplan worden opgenomen. Op het gebied van het ruimtelijk erfgoed is er aandacht voor projecten vanuit de samenleving en projecten die nodig zijn om erfgoed beter in beeld te krijgen, te waarderen en te selecteren voor behoud, beheer en ontwikkeling.

DE OMGEVINGSVISIE

De omgevingsvisie van de gemeente Oisterwijk bestaat uit een interactieve kaart. Per gebied is aangegeven wat de belangrijkste kaders zijn. Sectorale thema's (als wonen, verkeer, water, bedrijven, etc.) zijn vertaald naar de volgende integrale ambities:

- Gezonde wijken
- Oisterwijks wonen
- Goed bereikbaar met de fiets voorop
- Koploper in actief genieten
- Landschapspark Oisterwijk

Naast deze ambities zijn er ook twee kernwaarden benoemd die een belangrijke rol spelen bij alle projecten en ontwikkelingen. Deze kernwaarden zijn:

- Meer ruimte voor initiatieven uit de samenleving
- Samenwerken aan duurzaamheid en klimaatadaptatie

De waarden van gebieden zijn bepaald door de inwoners, de identiteit van de gemeente en de geschiedenis. Oisterwijk staat bekend als "Parel in 't Groen". Niet voor niets wordt het groen en de natuurgebieden van de Oisterwijkse bossen en vennen erg gewaardeerd. Daarnaast is het centrum van Oisterwijk een belangrijke waarde met haar uitstraling en hoogwaardige voorzieningen (horeca en winkels), net als de evenementen en de woonkwaliteit. Onderstaande afbeelding toont de waarden van de gemeente, zoals door de inwoners zelf benoemd. Voor het buitengebied is een Landschappelijke Waardenkaart opgesteld. Voor ieder landschapstype zijn de kenmerken en kwaliteiten omschreven. Deze waarden zijn in de omgevingsvisie verwerkt en dienen bij een initiatief behouden of versterkt te worden.

BIJLAGE 3 LIJST MET GERELATEERDE (BELEIDS-) DOCUMENTEN

- 1 Verhaal van de plek - presentatie
- 2 Monumentenverordening Oisterwijk
- 3 Gemeentelijke monumentenlijst
- 4 Rijksmonumentenlijst
- 5 Besluiten beschermde Dorpsgezichten
- 6 Link naar Omgevingsvisie
- 7 REKS
- 8 Archeologische beleidsplan 2018

COLOFON

The Missing Link
2^e Daalsedijk 6
3551 EJ Utrecht

Auteur: H. Masselink-Duits
Vormgeving: I. Lindhout
Datum: Juli 2020

in opdracht van:

Gemeente Oisterwijk
De Lind 44
5061 HX Oisterwijk

Beeld: Rene Koster, Natuurmonumenten
Rolf Resink & Glenn van der Vleuten, Plekkenmakers
Thessa Fonds, The Missing Link

